Anne-Sophie Lunding-Sørensenová

HOST

Tajemství sanatoria

Historický román o moci a boji žen za rovnost a lásku
Litteratursiden

Anne-Sophie
Lunding-Sørensenová

Tajemství sanatoria

Přeložila Daniela Mrázová

Anne-Sophie
Lunding-Sørensenová

Tajemství sanatoria

Brno 2022

Překlad této knihy podpořila nadace
Danish Arts Foundation
The translation of this book is funded
by the Danish Arts Foundation

© Anne-Sophie Lunding-Sørensen and JP/Politikens
Hus A/S 2020 in agreement with Politiken Literary Agency
Cover picture © Alette Bertelsen, aletteb.dk
Translation © Daniela Mrázová, 2022
Czech edition © Host – vydavatelství, s. r. o., 2022
(elektronické vydání)
ISBN 978-80-275-1302-4 (PDF)
ISBN 978-80-275-1303-1 (ePUB)
ISBN 978-80-275-1304-8 (MobiPocket)

Kláře Elisabeth a Alfredovi

Z koutů se line zurčení, podivné bublání. Probouzí ji. Teče tu něco, nebo je to ve skutečnosti jen pocit? Tatíček vedle ní spokojeně podřimuje. Zato ona si na posteli sedá a rozhlíží se. Pak jí pohled padne na louži černou jako inkoust, jež proniká dovnitř pode dveřmi. Zatřese Tatíčkem, ale nedokáže ho vytrhnout ze spánku a voda, která už zalila celou podlahu, ustavičně stoupá. Ostatní na postelích okolo tvrdě spí, proto žena vstává a vydává se ke dveřím, ty jsou však zamčené a nechtějí povolit, ať jimi lomcuje sebevíc. Její bušení nikdo neslyší a hladina už jí vystoupala ke kolenům. Žena se pokouší vzbudit nejbližší spící, ale marně. Brodí se od lůžka k lůžku, avšak nikoho se jí nedaří vyburcovat a přibývající masy vody jí chůzi ztěžují. Snaží se dovléct k oknům, jenže teď jí hladina sahá k hrudi a za chviličku už bude třeba stát na špičkách, aby mohla dýchat, a vtom si vzpomene na Tatíčka. Pozdě.

Studená temná voda ji obklopila ze všech stran. Kolem ní víří postele, tváře, šermující údy v bílých nočních košilích, hlas jí uvázl v hrdle, šumící bublavé výkřiky tonoucích nikdo neuslyší.

Vtom se probudí. V místnosti panuje ticho. Rozhlédne se a zatouží vrátit se do své noční můry.

JIŽNÍ JUTSKO

1. července 1928

Hannah Neumannová se odlišuje už cestou ve vlaku. Nejen oděvem, kvůli němuž po ní ostatní pasažéři kradmo pokukují, pokud rovnou neciví jako ty dvě plavovlasé holčičky sedící naproti vedle své matky, jež z Hannah nedokážou spustit oči. Je tu cizí a ony to jistě cítí. Obě děvčátka mají učesané rovné pěšinky, které jim napůl dělí hladké světlé vlasy pevně zapletené do copů ozdobených naškrobenými bílými stuhami. Dva páry stejných očí, vodově modrých a dočista kulatých. Tyhle holčičky nevypadají zrovna bystře, ale co ona ví o dětech? Zpod sukní jim čouhají nohy v bílých punčochách a černých lakovaných střevících a komíhají se nad podlahou kupé. Mladší dívenka zírá s otevřenými ústy. Hannah na ni zamrká a starší dívka ji dloubne loktem do boku, takže sestřička pusu zavře a uhne

pohledem. Na chviličku. Protože po pár vteřinách na Hannah zase upře zrak. Starší poslušně sklápí oči do knížky bajek rozevřené mezi nimi. Matku očividně uchvacuje krajina. Všechno je tak uspořádané. Nekonečná rovinatá pole, les, tu a tam klikatá cesta vedoucí k obílenému domu, z jehož komínu stoupá k letnímu nebi kouř. Matka je baculatá a docela hezká, místní kráska, lokny pod zvonovitým kloboukem má pečlivě natočené. Tváří se klidně a lhostejně. Jen rukama v bílých háčkovaných rukavičkách nervózně přejíždí po perlami vyšívané kabelce na klíně.

Podobně jako dcery už několikrát od nástupu do vlaku podlehla pokušení a na Hannah se zadívala, třebaže svou zvědavost dokáže zvládat poněkud diskrétněji než ony. Uměřenými pohledy rozvážně vstřebává detaily. Její oči se však Hanniným obratně vyhýbají, ačkoli se Hannah pokouší se ženou navázat kontakt; když člověk druhým jejich civění oplácí dostatečně dlouho, většinou nakonec zírat přestanou. Jenže dobré vychování, ono chodící vězení měšťáků, matku děvčátek přesně naučilo, jak dlouho a jakým způsobem si smí dovolit druhé okukovat.

Hannah odkládá knihu *Hemmung, Symptom und Angst*, do níž se marně snažila začíst. Špatně spala a nedokáže v těle najít klid. Kolébavý rytmus vlaku ji zpravidla automaticky uspí, ovšem dnes ne. Nervozita ji provází od chvíle, kdy se vzbudila ve svém dětském pokoji na lůžku se zprohýbanou matrací, obklopená známou vůní, která ji ještě před otevřením očí sdělovala, kde je, nebo snad spíš kde není.

Znenadání rozladěně vstane, takže na ni všechny tři spolucestující okamžitě upřou zrak. Pokývne matce, otevře dveře kupé a vyjde na chodbičku. Je jí třicet osm let, kolem úst a očí má jemné vrásky a v husté tmavé kštici zastřižené do pážecího účesu se tu a tam leskne tuhý stříbřitý vlas. Je štíhlá a postavou leckoho převyšuje. Rysy nemá typicky femininní, z vyzáblého vážného obličeje hledí dvojice drobných světlešedých očí s krátkými černými řasami, kterou doplňují orlí nos, výrazná čelist a vysoko posazené hranaté lícní kosti. Její pohled je přímý, takže někteří ho považují za arogantní, a pouze ústa, široká s plnými rty, by se dala označit za skutečně ženská.

Projde vagonem až dozadu a otevře dveře na plošinu, kde ji udeří horký vzduch nasycený vůní zrajících polí. S větrem ve tváři vytáhne z vnitřní kapsy saka plochou stříbrnou tabatěrku. Zbývají jí už jen čtyři cigarety, jednu si vyklepne do dlaně a musí se předklonit a ochránit plamínek sirky dlaní, aby se jí podařilo si zapálit, takže stojí zády ke směru jízdy, jako by se do budoucnosti nechávala unášet proti své vůli. Zakrátko vykouří i poslední cigaretu, zakrátko už nebude mít ani jednu jedinou z těch, které si kupovala v suterénním obchodě Maison Orientale na rohu Porzellangasse, i tohle bude patřit minulosti. Otáčí se a vyklání z vlaku, upírá pohled přes pole k horizontu. Ve všem bude muset začít od začátku. Okolnosti ji donutily vrátit se do daleké vlasti, do té země liliputů, a zrovna do její nejprovinčnější části, daleko od všeho, co má ráda. Ale když už je tady, tak

ať to aspoň stojí za to. Přinejmenším nepochybuje o tom, že ji v téhle díře potřebují.

Slunce stojí vysoko na obloze, a když Dagmar přechází dvůr mezi hlavní budovou a ženským křídlem, žhavé paprsky ji píchají do čela. Opře se o zeď ve stínu a na okamžik zavře oči. Kdyby tak mohla utéct k jezeru. Nejprve shodit teplé boty, po nich dlouhou šatovou zástěru, nato šaty, spodničku, všechno, mrsknout oblečení do křoví, sundat si ze zpocených vlasů čepec a vlásenky, zavrtět hlavou a ucítit, jak se jí kadeře rozlévají po ramenou. A pak se naboso rozběhnout vysokou trávou ke koupacímu molu a jeho sluncem vyhřátým prknům. Třeba si vyjet na veslici uvázané u břehu, na níž dosud nikdy nikoho neviděla. A tam, uprostřed jezera, se konečně zanořit do vody, nechat se jí pohltit, pomalu klesat až úplně dolů, zavřít oči a vnímat všudypřítomný chlad, na tváři i na temeni, cítit, jak se jí vlasy tiše vznášejí.

Pak oči otevře a před nimi se jí roztančí skvrny. Dnes panuje shon, přijede nový lékař, vlajka na stožáru je vytažená a někteří muži dostali za úkol hned od rána plít a zalévat. Včera posekali velký trávník, a když se ukládala ke spánku, ve vzduchu to ještě slabě vonělo. Teď se trávník před hlavní budovou sanatoria rozprostírá jako obří zelený koberec obklopený růžemi a vysokými stromy. Budova vzbuzuje posvátnou úctu, tyčí se tak hrdě, okna se jí v čirém ranním vzduchu lesknou jako oči. Připomíná zámek. Pohled na ni v prvním roce Dagmar vždycky rozechvěl. Dodnes ji

zaráží, že sem patří. Že nosí stejnokroj ošetřovatelky a hodinky, které si koupila za první výplatu, že má v podkroví vlastní pokojík. I teď ji občas napadá, že by jí to někdo mohl vzít a poslat ji domů. Domů, kde to čpí vlhkem a hořící rašelinou. Kyselým hutným pachem spáleniny. Tam, kde se nachází úzké lůžko, které sdílela se sestrou Klárou. Vedle nich spali tři menší sourozenci v o něco větší posteli a jejich oddechování měnilo místnost v jakýsi živý organismus. Ležet vedle nich, v blízkosti jejich spících těl, paží, nohou a tváří, které do sebe v těsném prostoru zapadaly jako živá skládanka, v ní vzbuzovalo pocit bezpečí. A přesto, kam až její paměť sahá, měla dojem, že mezi ně nepatří. Že je cizí dílek, který se tam nehodí. Rodiče to nikdy ani slovem nezmínili, ale ona si všimla, že si dělají starosti. Nedalo se to přesně pojmenovat, ani ona sama to nedokázala, přesto se něčím lišila, jakousi cizotou. Třeba něco řekla a matce podivně škublo v obličeji a otec se zatvářil nepřítomně, možná si nad její hlavou vyměnili pohledy, načež hovor u stolu vyšuměl a v Dagmar zůstal pocit studu. Proč se prostě nemůže se vším spokojit, proč musí neustále všechno zpochybňovat. Proč prostě nemůže brát věci tak, jak jsou. Takové otázky se v tom skrývaly.

Že má Dagmar využít svou chytrou hlavu, navrhla její učitelka. Což bylo dobře, protože to aspoň neřekla Dagmar sama. Rodičům se nelíbilo, že ji někdo vyzdvihuje, že ji staví do popředí. A všem se ulevilo, jakmile se to celé zařídilo, nejdřív místo ve škole a pak zaměstnání v Sølundu. Když měla konečně odjet vlakem,

nejmladší bratříček Alfred usedavě plakal, držel ji za nohu a čelem se jí tiskl k boku, až jí šaty ztmavly jeho slzami. Hladila tu kulatou hlavu, prsty mu pročesávala krátké neposedné vlasy a opakovala, že to přece není navěky, že se uvidí na Vánoce, a třebaže to s Vánocemi byla pravda, přesto se v jejím slibu skrývala lež. Klára, jindy tak přívětivá, ji počastovala temným pohledem. Prokoukla, že Dagmařino loučení s domovem i s nimi je vlastně navěky, v tom smyslu, že její návraty budou jen na skok.

V Sølundu už je déle než tři roky. Ve zkušební době začínala jako dodatečná noční služba a rychle získala stálé místo. Po roce ji přesunuli na denní směny a v posledních šesti měsících ji zaměstnali na oddělení F s dvanácti lůžky.

Zpočátku jí pacientky naháněly strach. Černá Maren, která měla ve zvyku se potírat výkaly, a proto musela po většinu času nosit kožené palčáky. Bezzubá Oda, jež byla nekonečně nestydatá a často se svými zlomyslnými parodiemi trefovala do personálu. Malá Dora příšerně křičela. A pak tu byla Kobyla, němá obří mužatka, která se dokázala po dlouhá období chovat přívětivě a klidně, až všichni zapomněli, že může znenadání vybuchnout vzteky. Dagmar se nebála ani tolik samotných záchvatů nebo hnusu. Její děs sahal hlouběji. Měla strach z toho, aby se šílenstvím nenakazila sama. Pozorovala zkušenější kolegyně a osvojovala si jejich způsob, jak k pacientům přistupovat. Přátelsky, a přesto starostlivě, nicméně vždy s odstupem. Jako by člověk domlouval nevychovanému dítěti.

Jednou by se třeba mohla stát staniční sestrou na oddělení. Požadované schopnosti má, její práci není co vytknout. Jenže Dagmar už si všimla, že jí nedůvěřuje Udsenová. Dosud si vybavuje svůj úplně první rozhovor s vrchní sestrou, jak ta seděla za psacím stolem se svým černým notýskem a ani na vteřinu z ní nespouštěla oči. Dagmar mnohem později do notýsku se jmény všech ošetřovatelek a sester kradmo nahlédla, Udsenová pod každé z nich strohým písmem zanesla poznámky. Tři slova: „pilná", „šikovná" a „přívětivá" se opakovala u jejích oblíbenkyň. První dvě stála i pod Dagmařiným jménem, ovšem s dodatkem, že dotyčná „působí poněkud svéhlavě a uzavřeně". Po nahlédnutí do notýsku se Dagmar snažila ze všech sil, aby působila méně svéhlavě a víc přívětivě. Stále se pokouší víc se usmívat a klást méně otázek, které můžou ostatní považovat za kritické. Moc se jí to nedaří a utěšuje se tím, že jiné zaměstnankyně mají v notýsku napsána méně pěkná slova. Některým Udsenová přisoudila „příliš urputný charakter", jiným, že „nejsou k ničemu", nebo jsou „příliš poddajné", na jednu „není spolehnutí se zamykáním", jiná je „k ničemu, věčně nemocná nebo si stěžuje". Nejhůře jsou na tom ty, které Udsenová označí za „nevhodné k péči o duševně choré", zpravidla proto, že jsou přecitlivělé, příliš útlé nebo nosí brýle. Jedna dostala výpověď, protože zapomněla na oddělení zavřít okno, a přitom se nic nestalo. Jiná obdržela výtku, jelikož „s pacienty zachází příliš tvrdě". O Signe se v notýsku píše, že „svou práci vykonává svědomitě, s pacienty jí

to jde, ale je poněkud do větru“. Udsenová je přísná a nepřipouští žádné odchylky, nicméně o pacienty se svým osobitým způsobem stará, a dokud člověk dodržuje pravidla, problémy mu nedělá. Zda se však naskytne šance stát se staniční sestrou na oddělení, je jiná věc.

Dagmar pravidla dodržuje. V Sølundu pracují dva druhy sester: ty, které čekají, až se vdají, aby odtud mohly odejít. A ty, které zůstávají. Dagmar ani nespočítá, kolik jich už za tu dobu, co tu pracuje, léčebnu opustilo kvůli sňatku. Už pozná ten zvláštní výraz ve tváři, když spustí o chlapcích, zásnubách a nastávajících. A ona naslouchá a usmívá se. Nezřídka padne i poznámka o tom, že brzy jistě přijde řada i na ni. Ji nápadníci tedy zrovna neobletují. Ale to jí nevadí. Pomyšlení na to, že skončí jako vdaná žena v přilehlém městečku nebo třeba na nějaké malé usedlosti v okolí, kde bude žít den za dnem, vést domácnost a starat se o děti, bez vyhlídky na jakoukoli změnu, tohle pomyšlení se nedá snést. Že se jí ve tváři objeví stejné přísné vrásky jako matce. Snad je s Dagmar opravdu něco v nepořádku, když se nikdy s ničím nespokojí. Oprávněně se obává, že skládanka, do které by se hodila, vůbec neexistuje.

Signe několikrát zmínila, že se Dagmar líbí doktoru Holmovi. Sama prý nechápe, proč z toho Dagmar není nadšená. Kdyby se mu tak líbila ona! Holm je pohledný. Vysoký a pěkně se obléká. A je tak šikovný. Je svobodný, ani mladý, ani starý. Ne že by to u muže hrálo nějakou roli. Všichni ho mají v oblibě, personál

i pacienti, Holm patří k lidem, kteří nechodí pro vtip daleko a vždycky si pamatují jména všech zaměstnanců. Na vizitě stává hned za Bergem a zpravidla s ředitelem souhlasí v jeho úsudcích, přitakává a přizvukuje mu charakteristickým způsobem, jako by ho to, co Berg říká, právě napadlo také. Pravdou je, že s Dagmar hovoří často. Že cosi zvláštního mají společné. Ale není to tak, jak si Signe myslí. Přestože Dagmar žádného milého nemá a ani neměla, moc dobře ten rozdíl vnímá.

„Ve stínu je příjemně, viďte?“

V Dagmar hrkne. Obrátí se a vidí Frandsena, který má na starosti prádelnu, a třebaže kulhá, přiblížil se k ní úplně tiše. Když Dagmar míjí, pod tmavým knírem mu přelétne úsměv, načež pokračuje do prádelny pod ženským křídlem léčebny.

„Ano, ale už musím jít.“

Zamumlá si Dagmar sama pro sebe a přitom sleduje, jak vysoký Frandsen mizí na schodech do sklepa.

Čekají na schodišti. Jeden dva tři, my jsme bratři. Zářivě bílí v naškrobených pláštích. V popředí Berg se svou přepůvabnou ženuškou, za nimi Holm a pak ostatní lékaři se svými manželkami a nakonec čerství absolventi medicíny. Bílá je nejkrásnější barva. Ženy v pestrých letních šatech se nepočítají. Jen lékaři a zdravotní sestry jsou dostatečně čistí a spořádaní, aby mohli chodit celí v bílém. Když se pohybují mezi pacienty, dočista září. Dozorci mají tmavomodré stejnokroje, sice za moc nestojí, ale je třeba si na ně dávat

pozor. Na schodišti nikdo tmavomodrý nestojí, jen ti bílí a jejich manželky, a shora se zdají úplně maličcí.

Je tam s nimi i Udsenová, neboli Fujavice, jak jí přezdívá Tatíček, ta stojí úplně vzadu. Obličej má jako hroudu těsta a oči jak dvě malé zlé rozinky. S Fujavicí si není radno zahrávat. Fujavice má oči všude. A paměť jako slon. Ovšem dokud budou sedět tady, tak je ani ona nenajde. Právě proto se můžou rozhlížet z okna nad římsou. Kobyla se z otevřeného okna vykloní ještě o chlup víc, kvůli výhledu. Opatrně, opatrňounce, aby nebylo slyšet ani hlásku, nikdo si nesmí všimnout, že jsou tady pod střechou.

Vidíš něco?

Tohle místo objevil Tatíček, všechny jejich skrýše našel on. Kromě něj se tady v Sølundu vyzná nejlépe ona, zná každičký kout a sklepní chodbu. Sølund zná zase ji, dává jí znamení a ukazuje jí svá tajemství.

Jenom tam čekají, ne? Na toho nového lékaře, je to tak?

Kobyla tady žije už mnoho, přemnoho let, jistě déle než kdokoli jiný. První roky byly nejhorší, to ještě existovala naděje. Strašlivá naděje, která v ní řádila, až to bolelo, naděje, která ji nenechávala v klidu. Někdy byla jen slaboulinkým hláskem, plačtivým jako hustý déšť, volajícím sice docela potichu, ovšem neodbytně. Jindy byla jako zuřící požár, který chce vypálit vše až do základů. Ta naděje Kobylu dokázala přimět k hrozným činům. Bušit bez ustání hlavou tvrdě do zdi, dokud nepřestala v nitru cítit onu velikou temnotu, nebo rozdávat rány a křičet a vrhat věci kolem sebe.

Pak ji spoutali na tak dlouho, že se naděje málem vytratila. Kobyla jenom ležela, hodinu za hodinou, den za dnem. Přišlo jaro, pak léto a pomalu pomaloučku se naděje měnila v čím dál menší světlešedé světlo a později v temnou díru hluboko v jejím nitru. A když jí poté, co přestala výt a kopat a škrábat, znovu povolili vstát a chodit, zpočátku na krátké procházky s jedním z tmavomodrých za zády a s koženými chrániči na rukou, už dávno nastal podzim a v parku se k zemi snášelo listí. Jenže bez naděje se z ní stal jiný člověk.

Tehdy se jednoho dne objevil Tatíček. Kdosi, sama nikdy nepřišla na to kdo, jí ho zanechal na posteli. Umazanou ošuntělou hadrovou panenku s knoflíky místo očí, kterou hned, jak ji uviděla, smetla na zem. Vtom se poprvé ozval jeho hlas.

Au! Co to děláš?

Nevěřila svým uším a napadlo ji, že teď už se doopravdy pomátla. Rozhlédla se po oddělení, ale nikdo jiný ten hlas zjevně neslyšel.

Nevím, jestli ses doopravdy pomátla, ale proto přece nebudeš slušné lidi házet na podlahu.

Cože?

Ležím tady dole, pod postelí, ty budižkničemu, koukej mě zvednout. Tak, to už je lepší, ale nemačkej mě tolik, děkuju.

Kdo jsi?

A pak se panenka představila jako Tatíček.

Jsem tady, abych tě trochu usměrnil, a zůstanu, dokud to bude potřeba, ani o vteřinu déle, tak si na to rovnou koukej zvyknout.

Od té doby jsou spolu každý den. Brzy to bude celý lidský život, jestli se tedy dá o ní říct, že je člověk.

Haló! Ptal jsem se, jestli něco vidíš.

Tak se podívej sám.

Zvedá Tatíčka do výše. Berg otáčí nepatrně hlavu a ostatní ho hned napodobují. Alejí přijíždí auto. Všichni na něj upírají zrak, úplně strnule sledují, jak se blíží, řidič vystupuje, přihlížející čekají, že otevře dveře, aby mohl vystoupit spolujezdec. Avšak řidič si to rovnou namíří k Bergovi, smeká čepici, sklání hlavu a ze svého místa pod schody cosi říká.

Co se to tam děje? To nikoho nepřivezl?

Pst! Vydrž!

Teď promlouvá Berg ke své bílé suitě na schodišti, vytahuje hodinky na stříbrném řetízku a dívá se na ně, načež nabídne rámě své ženušce, obrátí se a společně zmizí v hlavní budově. Ostatní ještě stojí, naklánějí k sobě hlavy a poté se jeden po druhém vydávají svou cestou, jako Fujavice, která si nikdy nedopřává chvilku klidu, rychle se ukloní pánům doktorům. Nakonec na místě zůstane jen řidič, z automobilu vyloží dvě zavazadla a postupně je odnese k patě schodiště. Těžké kufry, a přitom žádný cestující! Posléze muž vytáhne něco ze zadního sedadla, hranatou bednu, z níž po straně čouhá jakýsi trychtýř, bere ji a pokládá na jeden z dvojice kufrů.

Tak pojď už, ty bečko líná!

Tatíček ji tahá, chce dolů podívat se, co je ta truhla zač, a tak Kobyla seskakuje z parapetu.

Řidič už na ni čekal. Mnoho lidí zde nevystupovalo, dohromady jen hrstka cestujících, mezi nimi i matka s děvčátky, k níž se připojila zavazadly ověšená služebná s koláči potu v podpaží, která patrně jela druhou třídou. Řidič se hned dovtípil, koho má odvézt, a před Hannou smekl čepici se štítkem:

„Slečna Neumannová?“ Přikývla a vydala se směrem, který jí naznačil. Za okamžik následovaly její kufry, zjevně nikdo tady nepochyboval o tom, kdo je a kam míří. Možná právě proto se rozhodla jít pěšky, zachtělo se jí narušit řád ještě předtím, než vůbec zavládne. Zastavila se a řidič zatím podle jejích pokynů opatrně umístil gramofon na sedadlo a zavazadla pevně přivázal. Lékařský kufřík si nechala u sebe.

„Jak daleko je to k Sølundu?“

„Necelých šest kilometrů.“ Přimhouřil oči pod čepicí. „Cestou přes les jsou to tak čtyři.“

„Poradil byste mi kudy? Raději bych se prošla.“

Odpověděl až po chvíli a s nevolí.

„Slečna může jít po hlavní na jih. A když za kostelem dorazí k lesu, zabočí na pěšinu doprava lesem. Vede přímo tam, nedá se to splést.“

„Děkuji vám,“ usmála se na rozloučenou.

„Není zač, ale…“ Znovu smekl a žmoulal čepici v rukou. „Ale v Sølundu na vás přece čekají, slečno Neumannová.“

„Doktorko Neumannová.“

Řidič zvedl hlavu.

„Však uvidíte, že to tam zvládnou, i když dorazím o něco později.“

Hovořila k němu sice vlídným tónem, nedalo se mu však odporovat. Pak se otočila a zamířila k jihu, nečekala na mužovu odpověď ani se neohlédla a po chvíli uslyšela zaburácení motoru. Když ji vůz míjel, zvedla ruku na pozdrav a usmála se. Možná ho neměla opravovat. Ale je důležité, aby všichni hned na začátku pochopili, kdo je. Čím je. Ten titul nepoužívá jen tak pro nic za nic, je důvodem jejího pobytu tady. Mají ji vnímat v první řadě jako lékařku, ne jako ženu, protože coby k ženě k ní vždycky patří přívlastky svobodná, bezdětná.

Kráčí po lesní pěšině, lékařský kufřík se jí pohupuje v ruce, světlo na ni dopadá v podobě tančících skvrn probleskujících mezi listy stromů. Lesní podrost mezi štíhlými kmeny vypadá měkce, je vystlaný bujným zeleným rostlinstvem. Hannah odbočí z pěšiny a posadí se na kámen.

Ve Vídni ji neustále obklopoval život, ruch, koňské povozy, automobily, tramvaje, volání trhovců, ustavičné hemžení národů ze všech koutů rozpadlé monarchie: Slovinci, Poláci, Chorvati, Češi, Srbové, obyvatelé Sedmihradska, všichni ti lidé v zaprášeném oblečení a s ošlehanými tvářemi. Umazané děti, vyhublí stařečci, bledí úředníci, matky s vyhaslýma očima. Tady i krávy, které míjela cestou vlakem, se zdají být dobře živené a spokojené. Les spočívá v tichu, ozývá se jen vzdálené ptačí štěbetání, které tu a tam přeruší hlas kukačky. Vstřícný, trochu dutý hlas jí připomene léta v Dánsku před dlouhou dobou. Brzy zase kukačka odlétne na jih. Léto je pomíjivé, tyhle sytě zelené stromy překypující

mízou tu přetrvají jen okamžik, podzim se přikrade v podobě náhlého večerního chladu, pachu hlíny ve vzduchu, varování, že listy zanedlouho pozbydou síly a zkroutí se, spadnou na zem a promění se v půdu.

Úplně se na tom kameni zasnila, je načase pokračovat v cestě, a tak si to znovu namíří k Sølundu. Ve Vídni byl podzim jejím nejoblíbenějším ročním obdobím. Když dusivé horko, které dokázalo spočívat na městě celé týdny, konečně polevilo a město se probralo a zase našlo samo sebe. Když divadla, kabarety a koncertní sály zahájily další sezonu. A veselé přítelkyně v elegantním oděvu se zavěšené do sebe procházely po Ringstrasse. Když se půvabná prostranství a náměstí začínala zaplňovat lidmi v očekávání večera a noci. Otevíraly se dveře a do tmy se z nich linula hudba, kouř a smích. Záblesk v oku, obnažené rameno vykukující z hedvábných šatů, smích a vůně kolínské, všechno, co dělá město městem, to všechno jí teď bude scházet.

A v tom okamžiku přeruší tok jejích myšlenek pohled na Nervové sanatorium Sølund, který se jí naskytl z otevřené paseky. Z rovinaté krajiny se zvedá bílý obr v klasicistním slohu, má tři podlaží a veliká oblouková okna. Široké schodiště uprostřed vede patrně k hlavnímu vchodu, střechu z černých tašek zdobí měděnkově zelená věž se špičkou. Ze stavby čiší vědomí vlastní důležitosti, přísnost a uzavřenost. Hlavní budova se zrcadlí na hladině jezera, které jí dozajista dalo jméno: Sølund, Jezerní háj. Po obou stranách ji lemují méně honosné dvojnice a za nimi se vyjímá

několik řad podobných bílých domů a také skleníky, vodárenská věž, kostel, kaple, zahrady a úplně vzadu několik osamocených nízkých ubikací, nejspíš karanténní stanice pro nemocné tuberkulózou. Ještě dál stojí roztroušené menší domky, kde zřejmě bydlí dozorci. Dohromady vzbuzuje areál dojem hierarchie, pořádku a disciplíny. Díky mnoha masivním stavbám je srovnatelný s městečkem, tedy mnohem větší, než si ho Hannah představovala.

Po několika stech metrech končí pěšina u dveří ve vysoké zdi, která celou oblast ohrazuje. Ve Steinhofu žádné zdi nebyly, krásné stavby stály rozeseté po lese a podobaly se spíš vilám než nemocničním oddělením. Tohle místo Hanně navzdory své okázalosti připomíná vězení. Bere za kliku, jenže dveře jsou podle očekávání zamčené, přesto párkrát zabuší a na chvíli se zaposlouchá, načež své snažení vzdá a zamíří podél zdi k hlavní budově. Velká vrata jí otvírá dozorce v tmavomodrém stejnokroji, křížem přes hrudník má zavěšený očividně těžký svazek klíčů. Podél příjezdové cesty pracují skupinky pacientů, muži zvlášť, ženy zvlášť, ošetřovatelé a dozorci na práci dohlížejí a Hannah cítí jejich pohledy, když se za ní brána zavírá. Míjí hlouček pacientek v tmavých šatech, ženy ve stínu velkého stromu pletou košíky a jedna po druhé se zvedají a uklánějí, ještě než je Hannah stačí zarazit.

„Kdepak, to nemusíte, klidně seďte."

Autoritativní žena v uniformě zdravotní sestry krátce kývne na pozdrav, úsměv však procházející Hanně neoplatí.

Hladina jezera se leskne jako zrcadlo, odraz hlavní budovy působí sytěji než skutečnost, Hannah se zastaví a pozoruje ji, pomyšlení na to, co by o té symbolice mínil Herr Professor, jí vyvolá úsměv na tváři. Hned zatouží vylíčit to Anně, jak tu temné jezero leží jako samotné podvědomí léčebny, jak se v něm léčebna odráží se všemi nepřiznanými pudy číhajícími bezprostředně pod hladinou. V duchu slyší Annin dobře známý smích. Vtom jí pohled padne na postavu na břehu, nějaká pacientka civí do vody s výrazem člověka, který od života nic dobrého neočekává. Žena připomíná veliké dítě, je pohublá a hladké vlasy má sčesané do pevného uzlu v týle, šedo-černé pruhované šaty na ní visí. Hannah popojde jejím směrem, ale pacientka se otočí a poleká, načež se před cizinkou dá na útěk. Hannah ji sleduje, jak se po chvíli ztrácí mezi stromy, zvažuje, jestli se za ní nevydat, ale pak si všimne vlastních zavazadel, která na ni čekají u paty hlavního schodiště.

„Tak půjdeš se mnou?“

Signe k ní prosebně vzhlédne. Dagmar sužuje horko a nic se jí nechce, krčí rameny a potlačuje zívnutí.

„Když já nevím.“

Signe nedokáže skrýt zklamání, ale nevzdává se a naklání se blíž.

„Prý přijdou studenti.“

Nejraději by si našla nějaké chladné tmavé místo, kde by byla sama, než za chvíli půjdou s pacienty na odpolední kávu. Ví, jak to dopadá, když si vyrazí do města. Ona si o něčem zajímavém se zdvořilým

mladým studentem povídat nebude. Ona přitahuje jiný typ mužů. A ať se sebevíc snaží zůstat neviditelná, vždycky si ji nějaký vyhlédne. Nějaký s těžkými rameny svěšenými prací a očima, v nichž se leskne kořalka. Prokoukne její pokusy o jemné chování, její pěkné šaty a boty. A s postupujícím večerem je to čím dál náročnější. Muži, kteří ji zvou k tanci, se domnívají, že jí prokazují službu. Protože ona nevypadá jako Signe ani není tak bujará a veselá. A tak ji na parketu svírají pevně a o to pevněji, pokud si všimnou, že se drží zpátky. Když ji zvou na skleničku, očekávají něco málo na oplátku. Už se to pokoušela Signe vysvětlit. Ale kamarádka ji nechápe, tvrdí, že takoví přece mužští jsou a že člověk je mladý jen jednou.

Když však zůstane doma, ostatní si budou říkat, že je divná. Že si o sobě myslí, že je něco víc. Je hloupé strávit další sobotní večer sama na pokoji s *Učebnicí a příručkou ošetřovatelství*.

Signe na ni naléhavě hledí.

„Tak pojď! Bez tebe to není ono!“ Naklání hlavu ke straně, kulí oči a spíná dlaně jako k modlitbě. „Prosím prosím!“

„Kalhoty nosím!“

Dagmar kamarádku plácne a ta vytřeští oči, obě se rozesmějí, načež jí Signe plácnutí oplatí.

„Mohly byste mi poradit, kde najdu pana ředitele?“

Na ta slova strnou obě jako přimrazené a nastejno se otočí, jako dvě děti, které někdo přistihl při nepleše. Signe se dokonce chytí za ústa, Dagmar udělá krok dopředu, aby zdůraznila odstup mezi nimi.

Žena, která otázku pronesla, stojí na dva metry od nich, je vysoká a působí cize, oči jí bděle září. Usmívá se. Přes ruku má přehozené tmavomodré sako a horní dva knoflíčky košilové halenky si kvůli horku rozepnula. Její oděv je přes svou jednoduchost očividně kvalitní, celkem vzato vypadá příchozí jaksi cize a vznešeně.

„Pan Berg má kancelář v hlavní budově." Dagmar rychle pohlédne ke schodišti. „Chcete tam dovést?"

„Ano, děkuji."

Vzdalují se od Signe, ale po pár krocích se vysoká žena otáčí a napřahuje ruku.

„Promiňte, že jsem se nepředstavila. Hannah Neumannová."

Její štíhlá ruka v horku chladí, krátký stisk je pevný, pohled přímý.

„Dagmar Jensenová." Dagmar sklápí oči a vidí lékařský kufřík, který se skrýval pod sakem. „Ale nejste vy? Nejste vy ten…"

„Jsem nová lékařka."

Dagmar cítí, jak jí červeň zalévá tváře. Rychle se uklání.

„Nevěděla jsem… Prosím za prominutí."

„Nevěděla jste, že ženy můžou být lékaři?"

Přitakává. Ženiny oči mají zvláštní barvu. Nikoho takového Dagmar nikdy neviděla.

„Na to jsem zvyklá." Hannah Neumannová se znovu usmívá. „Předpokládám, že jste zdravotní sestra?"

Jako kouř. Ano, takovou barvu mají.

Malá stydlivá sestra s hořícími tvářemi ji vede širokým schodištěm do prvního poschodí, kde sídlí ředitel sanatoria. Berg sedí za majestátním psacím stolem, nepochybně se hrouží do zdravotní karty, které tu leží v řádně vyrovnaných štosech, a k příchozím zvedá zrak až poté, co dočte větu.

„Je tu paní doktorka Neumannová." Sestra stojí za Hannou a teď se hbitě uklání, zavírá za sebou opatrně dveře a odchází. Berg vstává, stojí proti Hanně, ona ho o půl hlavy převyšuje, ředitel si posouvá brýle dolů a prohlíží si ji. V bílém plášti a s křídově bílou kšticí a pečlivě do špičky zastřiženou bradkou v temné místnosti doslova září.

„Čekali jsme vás ovšem o něco dříve. Moje žena nachystala náležité pohoštění. Tady jste v jižním Jutsku."

„Tak to je mi líto. Potřebovala jsem se po té dlouhé cestě vlakem trochu rozhýbat."

„Teď jste každopádně tady, což nás těší."

Podávají si ruce nad stolem a Hannah se usazuje naproti Bergovi. Tmavohnědé závěsy brání světlu proniknout dovnitř velikými okny, v místnosti panuje chládek a osvětluje ji jen stolní lampička se stínítkem z lahvově zeleného skla. Pracovna je zařízena těžkým vyřezávaným nábytkem z tmavého dřeva, stěny lemují zaplněné knihovní police a vitríny s léky a nástroji. Bergova kancelář Hanně připomíná muzeum, všechno má zjevně své místo, všechno je důležité a honosné. Tolik se liší od místnosti, snad přímo doupěte, kde své pacienty přijímá Herr Professor, v níž se nachází divan s typickým rudozlatým přehozem a sametový-

mi polštáři, umělecká díla tu na stěnách visí jedno vedle druhého, každičké volné místo zdobí početné figurky bohů a sošky z dalekých zemí. Je-li Sigmund Freud vyvolávač duchů, který z temnoty vytahuje i ty nejmučivější vzpomínky duše, Berg je spíš kustod, jakýsi vševidoucí správce mysli, který zajišťuje, aby vše bylo jaksepatří, na patřičné polici, za zavřenými dveřmi. A na rozdíl od ordinace v Berggasse 19 Hannah cítí, že sem pacienti přístup nemají. Berg vytahuje složku s papíry a odkašlává si.

„A dříve jste působila v…" vrací brýle zpátky a noří pohled do dokumentu, „… Steinhof Spital. A měla jste vlastní praxi. Ve Vídni, že?"

„Ano, správně."

„Nebude vám velkoměstský život scházet?" Protože Hannah okamžitě neodpovídá, Berg se vyptává dál: „Vašim zásluhám nelze rozhodně nic vytknout. Rozumím tomu dobře, že máte zkušenosti s nejnovějšími metodami? S psychoanalýzou, jmenuje se to tak, že?"

Hannah ignoruje lehce přezíravý tón, s jakým vyslovuje název nové metody.

„Přesně tak." Berg nereaguje, a tak Hannah pokračuje: „Ve Vídni působí skupina psychoanalytiků, kteří představují špičku oboru. Měla jsem to štěstí, že jsem řadu let byla součástí tohoto kruhu odborníků a účastnila jsem se i schůzek takzvané středeční společnosti, o jejíž existenci možná víte. Ne? Však to není důležité. V té společnosti se lékaři setkávají za jakýchkoli okolností a probírají používané metody a své zkušenosti. Pořád se jedná o mladou disciplínu, ale už

nyní se podařilo shromáždit výjimečně přesvědčivé výsledky. Ovšem o doktoru Sigmundu Freudovi jste jistě slyšel?“

Berg přitakává.

„Jak jsem říkala, stále je toho dost, co nevíme, ale celkově to lze shrnout, že se jedná o metodu, která vychází z navazujících rozhovorů s pacientem založených na volných asociacích. Lékař však pacientovu pozornost vede určitým směrem. Pokud možno tam, kam by ji pacient upíral jen nerad.“

Mluví příliš rychle a na okamžik ztratí nit hovoru, když se Berg zvedne a přikročí k oknu, aby odhrnul závěs, a zlatavé odpolední světlo pronikne do místnosti. Hannah si odkašle.

„Lékař se na to zaměřuje proto, že v psychoanalýze zcela zásadně vycházíme ze skutečnosti, že důvodem každého onemocnění je cosi potlačeného.“ Ze stejného důvodu vnímá Hannah svou práci jako detektivní pátrání v podvědomí, jejím úkolem je odhalit nejniternější tajemství duševního života, a tím pacienta osvobodit. S určitým úspěchem začala vypracovávat i vlastní metody, s jejichž rozvojem má v úmyslu pokračovat tady v Sølundu. Berg se k ní však obrací zády, naklání se a hledí z okna, není jisté, zda vůbec poslouchá. Hannah se zhluboka nadechne a ředitel se otočí a přeruší ji právě v okamžiku, kdy se ona opět dává do řeči.

„Psychoanalýza –“

„Není žádným tajemstvím…“ Berg nasazuje vyčkávavý úsměv, ale když Hannah nepokračuje, opakuje:

„Není žádným tajemstvím, že zde panovala a panuje určitá skepse vůči zaměstnání lékaře ženského pohlaví. Nadto psychoanalytičky."

A co je horší, její pohlaví, nebo její odbornost? Hannah s úsměvem odpovídá:

„To se bohužel dalo čekat."

Berg vrtí hlavou.

„Ano, možná, nikoli však z mé strany. Dokonce se domnívám, že to je výhoda. Že jste žena."

Hannah zvedá oči a vidí, jak se Berg odvrací od okna a přistupuje ke stolu.

„Už delší dobu máme určité problémy v ženském křídle. Klasické propuknutí hysterie."

Pokud čeká odpověď, ta jediná, již mu může Hannah dát, se mu nebude líbit: hysterie je zastaralá diagnóza, kterou žádný schopný psychiatr už nebere vážně. Ovšem teď není vhodný okamžik pouštět se do podobné diskuse. Berg si jen povzdychne a pokračuje:

„U nás vládne disciplína. Disciplína je základ, na němž stojí veškerá naše práce. Zaběhané činnosti, na něž se pacienti můžou spolehnout. Pevný a přehledný každodenní život. Příroda, nádherné okolí. Časné vstávání a časná večerka. Práce, která zaměstná ruce a zažene nezdravé myšlenky. Nebo odpočinek, pokud je to nutné. Jednoduchá, zdravá strava. Pokusil jsem se tu vytvořit svět, který je především bezpečný. Jako pilíř, o nějž se křehká mysl může bez obav opřít." Berg opět usedá za psací stůl.

„Bezpochyby máte být na co hrdý."